

Uredništvo in uprava: Ljubljana, poštni predal 290.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni s štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Ček, račun 13.562

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS.

Izhaja 10. in 25. dne v mesecu.

Stane posamezna številka
Din 2.—, mesečno Din 4.—,
celoletno Din 48.—, Za člana izvod Din 1.—.

Oglas po ceniku.

Telefon številka 3478.

Važni zaključki kongresa ITF.

»Ujedinjeni Železničar« št. 16. od 1. okt. 1932, ki izhaja v Ljubljani kot glasilo »Ujedinjenega Saveza Železničarjev Jugoslavije«, prinaša poročilo o zborovanju kongresa Internacionalne Transportne Federacije, ki šteje 2 milijona 415 tisoč članov. Da tudi naši čitatelji vidijo gibanje internacionalno organiziranega in solidarnega delavstva, ponatiskujemo to poročilo. Uredništvo.

Meseca avgusta 1932 je zboroval v Pragi VIII. redni kongres Internacionalne transportne federacije, na katerem je bilo zastopanih 620 organizacij iz 27 držav, od tega iz 4 izvenevropskih, ki združujejo v svojih vrstah 2.300.000 organiziranih transportnih delavcev.

Poleg strokovnih vprašanj, ki zadevajo posamezne kategorije transportnega delavstva, je kongres obravnaval tudi splošna vprašanja, kot vprašanje gospodarske krize, brezposelnosti, vojne nevarnosti, fašizma, vojnih dolgov, reparacij itd.

Izmed teh zaključkov objavljamo najpomembnejše, da jih lahko prouče vsi člani in se po njih ravnaajo. Zaključki se glase:

Boj proti brezposelnosti.

Kongres ITF. se po ugotovitvi: da je napredek tehnike in zvišanja produkcija gospodarska nužnost, ki bi morala voditi do splošnega olajšanja delovnih pogojev in do blagostanja,

da zahteva sedanji način obratovanja, ki ga kapitalizem naziva z »racionalizacijo« vsled čim popolnejše izpopolnitve tehnike in delovnih metod od delavca največje napore vseh sil,

da vodi privatna posest produkcijskih sredstev in njih uporabljanje le v privatne svrhe k interesnim nasprotstvom v svetovnem gospodarstvu, kar ima za posledico povečanje oboroževanja posameznih držav in samo zvišuje vojno nevarnost,

da brezglava kapitalistična produkcija ne more voditi do kakega blagostanja delovnih množic, marveč jih stalno ogroža z brezposelnostjo in poslabšanjem življenjskega položaja,

izreka proti sedanjemu produkcijskemu sistemu in za preišljen produkcijski sistem, ki naj ima za cilj izključno le povišanje splošnega blagostanja,

zahteva že danes v svrhu povišanja blagostanja delavstva energično akcijo proti brezposelnosti z mednarodno ureditvijo delovnega časa, delavskih plač in drugih delovnih pogojev, nadalje z zvišanjem starostne dobe za šoloobveznost in zagaranjavanjem izdatne starostne rente,

zahteva takojšnjo uredbo 40-urnega delavnika brez znižanja delavskih plač ter poziva pristojne vrhovne instance delavskega pokreta, da nastopijo tako nacionalno kot internacionalno za izvedbo gornjih zahtev.

Boj proti fašizmu in reakciji.

Kongres ITF., ki je zboroval v času od 7. do 11. avgusta 1932 v Pragi, zasleduje z veliko skrbjo stalno naraščanje delavstvu sovražnega reakcionarnega vala v mnogih državah Evrope.

Povdarja svoje ogorčenje nad brutalnim zasledovanjem, kateremu je izpostavljeno delavstvo v teh deželah ter protestira najbolj energično proti nasilnemu kršenju težko iz-

KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE.

Te dni izidejo knjige Cankarjeve družbe. Da vemo, koliko jih naj pošljemo temu in onemu poverjeniku, naj nam vsak, kdor še tega ni storil, sporoči, koliko garnitur rabi. — Kdor še ni obračunal, naj obračuna. — Kdor misli priti po nje, naj nam sporoči, da mu jih ne bomo pošiljali.

ZAUPNIKI,

ali so že vsi delavci in delavke v obratih podpisali podpisne pole za volitve v Delavsko zbornico? — Podpišite vsi in vrnite pole!

bojevanih delavskih pravic in izreka vsem žrtvam terorja svoje najtoplejše simpatije.

Kongres se solidarizira z bojem, ki ga vodijo ITF. in njej priključene organizacije proti fašizmu vseh vrst, posebno pa pozdravlja dejstvo, da so se vsled po ITF. vodeni ilegalni propagandi danes zopet obnovile razredne organizacije transportnih delavcev v Italiji, istočasno pa obžaluje, da se doslej v boju proti naraščajoči reakciji niso uporabile vse razpoložljive sile, ki jih ima na razpolago delavski razred.

Kongres vsled tega nujno apelira na delavske organizacije vseh dežel, da naj se zavedajo, da postaja nevarnost vedno večja, ter nalaga generalnemu svetu ITF., da skupno z mednarodno strokovno zvezo takoj podvzame vse potrebne mere, da se bo začela enotna akcija organiziranega delavstva v vseh državah proti vse ogrožajoči reakciji.

Sklene končno v lastnem delokrogu nadaljevati boj proti fašizmu z vsemi sredstvi in naproša priključene organizacije, da ukrenejo prav vse, da podpro z vsemi silami one bratske organizacije, ki so že danes ogrožene in preganjane od fašizma, v njih boju proti reakciji in terorju.

Proti rešitvi kapitalističnega in za socialistični družabni red.

Nepravičnost in nevzdržnost kapitalističnega reda se ni še nikoli tako jasno pokazala, kot ravno v sedanji gospodarski krizi. Medtem ko milijoni brezposelnih gladujejo in živijo v največjem pomanjkanju, se uničuje in požiga presežek poljedelskih in industrijskih proizvodov.

Kapitalistična družba išče obupno sredstva za lastno rešitev.

Trdno odločeni, da branijo svoje izjemno stališče in ravnodušni napram dejstvu, da leže vsa bremena na plečih delavstva, zapirajo kapitalisti svoje tovarne, odpuščajo delavstvo v masah in vedno na novo znižujejo plače preostalim.

V tej kritični dobi, ko se odločuje usoda celokupnega delavskega razreda, je najvažnejša naša naloga, da iščemo sredstva in pota, da preprečimo vsako tudi najmanjšo žrtev, ki bi jo mogoče imel doprinesiti poslednji delavec za podaljšanje kapitalističnega reda.

Delavstvo se mora vedno bolj zavedati, katera pot vodi do njihove osvoboditve. Ta pot je pot razredne zavesti, enotnosti in bojne pripravljenosti. — Nam ne morejo pomagati besede, marveč le dejanja.

Vsled tega apelira kongres na v ITF. organizirane delavce vsega

sveta, da se odločno uprejo vsaki nakani, ki bi zamogla na kakršenkoli način prispevati k rešitvi kapitalističnega reda odnosno podaljšati njegov obstoj. Naša dolžnost mora biti, da rešimo delavstvo s tem, da ga pripravimo in povedemo v odločilni napad na poginu zapisan kapitalistični red in da zgradimo nov, pravičnejši družabni red.

Boj proti militarizmu in vojni nevarnosti.

Nevarnost nove vojne, nove svetovne morije ni bila še nikoli tako velika, kot je ravno sedaj.

V vseh državah se dela z mrzlično hitrostjo na oboroževanju in proizvodnji novih smrtonosnih strojev in municije, katere je nakupičeno že toliko, da bi zadostovale za uničenje vsega človeštva in civilizacije. Izkušnje internacionalnih razorožitvenih konferenc so nas izučile, da niso ne diplomati in ne državniki v stanu preprečiti bodoče vojne, marveč da zamore to narediti edino le mednarodno orientirani, razredno zavedni proletariati. K uresničenju svetovnega miru pa zamorejo največ doprinesiti ravno transportni delavci, združeni z ostalim delavskim razredom in je vsled tega dolžnost transportnega delavstva, da ukrene vse, da reši človeštvo pred grozotami nove svetovne vojne.

Kongres na podlagi tega potrjuje vse na prejšnjih kongresih ITF. sprejete sklepe, katerih cilj je bil pobijanje militarizma in grozeče vojne nevarnosti in posebno podčrtava že na prvem kongresu po svetovni vojni v Oslo l. 1920 izražen sklep, da se bo uporabilo vsa sredstva, da se človeštvo za vedno reši pred grozotami vojne.

Kongres priznava še vedno veljavnost rimske in haaške resolucije, ki zahteva takojšnje proklamiranje generalne stavke pri ogrožitvi svetovnega miru; kongres pozdravlja ukrep mednarodne strokovne zveze, ki je sklicala konferenco s petimi internacionalnimi sekretarijati najvažnejših strok, s katerimi se bo posvetovala o skupnih sredstvih in potih, ki jih je podvzeta za izvedbo v preje citiranih resolucijah označenih akcij.

Kongres naroča delegaciji ITF., ki bo šla na to konferenco, da podpira z vsemi silami prizadevanje mednarodne strokovne zveze in nalaga vsem priključenim organizacijam v dolžnost, da neprestano in sistematično vzgajajo svoje članstvo za najstarejši boj proti militarizmu in vojni nevarnosti.

Delavska šola.

Brez proletarske izobrazbe ni mogoč uspešen boj za zboljšanje svojih človečanskih pravic in človečanskega dostojanstva nobenemu delavcu in delavki.

Učiti se treba in kdor čuti v sebi življensko moč in voljo človeka, naj se priglasi v delavsko šolo, ki jo priredita »Svoboda« skupno s Strokovno komisijo v Ljubljani v letošnji jesensko-zimski sezoni.

Vršila se bo vsak petek zvečer v mali dvorani Delavske zbornice od novembra do aprila. Na najpoljudnejši način se bodo obravnavali sledeči predmeti:

I. Dialektični materializem, znanstvena osnova modernega socializma (predava s. A. Cerkenik).

II. Sodobno kapitalistično gospodarstvo (predava s. St. Likar).

III. Državoznanstvo (predava s. dr. C. Jelenc).

IV. Razvoj in sistem delavskega gibanja (predava s. C. Štukelj).

V. Gibanje strokovnih organizacij, delovno pravo, socialna zakonodaja i. p. (predava s. Iv. Mlinar).

VI. Upravno delo v organizaciji, spise, vodenje knjig itd. (predava s. J. Berdajs ml.).

Namen šole je torej seznaniti slušatelje z osnovnimi problemi marksizma, dejanskim razvojem modernega delavskega gibanja vsega sveta kakor tudi s konkretnim socialnim položajem in zahtevami delavstva v Jugoslaviji.

Želimo, da to šolo posečajo vsi delavci, zlasti vsi mladi delavci.

Pouk bo brezplačen. Prijavijo naj se le oni, ki mislijo redno posečati vsa predavanja in diskusije te šole.

Prijave se sprejemajo do 30. oktobra v tajništvo »Svobode« in Strokovne komisije.

Družnost!

40urni delavnik na Češkoslovaškem.

Minister za socialno politiko dr. L. Czech je predložil vladi zanimiv načrt za pobijanje brezposelnosti to zimo. V Češkoslovaški je splošno mnenje, da se industrijska kriza ne bo omilila in da temu primerno brezposelnost ne bo padla. Ko se je leta 1929 češkoslovaška vlada lotila vprašanja brezposelnosti, je bilo v državi samo 35.000 delavcev brez posla, danes je prijavljenih nič manj kakor 460.000. V svojem programu si je minister Czech postavil tri naloge, da bi vprašanje brezposelnosti načelno rešil, in sicer: Delavstvu je treba preskrbeti delo namesto ga vzdrževati s podporami; skrajšati je treba delovni čas in organizirati delovni trg, to se pravi ponudbo in povpraševanje. Vlada je stavila ministru na razpolago v ta namen 145 milijonov. S tem denarjem bo zagotovljeno delo 200.000 delavcem. Minister za socialno politiko zahteva, da se delovni tednik zniža od 48 na 40 ur in se je pridružil akciji, ki je v teku v drugih državah, kakor v Združenih državah, v Nemčiji in Franciji. Sklad za brezposelne se bo reorganiziral, in sicer v smislu, da bodo vanj v prvi vrsti plačevali delodajalci. Država bo povišala podporo tistim sindikalnim organizacijam, ki same podpirajo svoje brezposelne člane. — Obe socialistični stranki, češka in nemška, sta priredili v Pragi skupno zborovanje, na katerem sta se izrekli za ministrov program in zahtevali, da se takoj izvede.

Vsi zavedni delavci morajo biti strokovno organizirani.

Komponist „Internationale“ umrl.

Pierre Degeyter, komponist »Internationale«, je v pondeljek zvečer, 26. septembra 1932, star 84 let, umrl. Degeyter je bil po poklicu strugar. V svojem prostem času se je bavil z glasbo. Nekoč, okrog devetdesetih let, je vodja delavskega pokreta iz Pariza prinesel nekaj revolucionarnih pesmi in prosil Degeyterja, naj

nekatero uglasbi, da bi se izvajale potem na delavskih prireditvah. Degeyter je izbral pesem, ki jo je spenil njegov pariški sodrug Pottier in ki je potem dobila ime »Internationale« in ki je danes pesem delavcev vsega sveta. Slava skladatelju delavske himne. V slovenščino je prevel Internacionalo Ivan Vuk.

J. Arh:

Več zavesti!

Že mnogokrat je bilo slišati, da smo Slovenci skromen, marljiv in poslušen narod. Da je to resnica, se vidi najbolje iz zrcala naše preteklosti, kakor tudi sedanjosti. Vendar ni naš nameč na tem mestu razglabljanje iz narodnostnega stališča zgoraj navedeni opomin, temveč iz delavskega.

Že takorekoč v krvi, po rojstvu podedovana in pozneje z vzgojo vcepljena nesamozavest in podložnostni nagon, sta dva velika povzročitelja slabega socialnega položaja našega delavstva. Hlapčevska vzgoja in strah pred gospodom sta glavna osnova popolne obvlade podjetniških krogov nad njim. Zato ni čudno, če se je že pred vojno zanimal inozemski kapital za plasiranje svojega denarja v industriji naše ožje domovine. Ko sta se dva inozemca pred vojno z brzovlakom vozila v Nemčiji in se o gospodarstvu med seboj pogovarjala, je prvi drugega vprašal: »Zakaj si pa svojo tovarno ravno v Sloveniji postavil; zakaj pa ne v Nemčiji?« Pa mu je drugi na to odgovoril, da predvsem zato, ker so tu delavci zelo pridni in z malim zaslužkom zadovoljni, kar v Nemčiji ni slučaj. Trpko so padale te besede na uho rudarja-Slovenca, ki se je slučajno vračal z dopusta v domovini nazaj na delo v nemške rudnike, ali stoodstotno resnična je bila ugotovitev tega podjetnika.

Če bi naše delavstvo pri vsej svoji pridnosti, imelo vsaj še polovico samozavesti in razrednega ponosa v sebi, bi ne bilo mogoče, da bi igralo tako podrejeno vlogo v našem javnem življenju, kakor jo igra. Vzemimo n. pr. rudarje. Pred vojno so bili na vso srečo rudniki Trboveljske premogokopne družbe takorekoč šola za usposobljenje naših odvišnih delovnih sil z dežele za poklicni stan rudarjev.

Dobro je izhajala TPD, nikoli ji

ni ljudi manjkalo in plačala je tudi, kolikor je hotela.

Ko so pa potem enemu ali drugemu in končno tisočemu in deset-tisočemu nekoliko peruti dorasle v praktičnosti rudarskega poklica, potem pa se je glasilo: hajd gremo na Zgornje Štajersko, v Nemčijo in Ameriko. Nikdo se doma ni vprašal, zakaj je na lastni zemlji tako slabo, temveč je vsakdo gledal, kje bo drugje boljše. In če se je potem kdo izmed teh vrnil domov, je znal prav dobro povedati, tam je bilo pa tako in tako: Daleč pa je bil od tega, da bi bil znal povedati, odkod je ta boljše tam? Ja niti pojma ni imel, da bi bil vedel, da se je tam delavstvo moralo deset in desetletja boriti potom svoje strokovne organizacije za ta boljše. On je bil v tem primeru samo trot, ki je užival sadove pridnih čebelic, organiziranega delavstva dotične države.

Tako je bilo pred vojno. Po vojni se je pa to bistveno spremenilo. Vsled gospodarske in politične neurejenosti so se posamezne države obdale s takozvanim kitajskim zidom, tako da je danes vseljivanje in izseljivanje iz države v državo popolnoma onemogočeno. Predvojno načelo delavstva: Če tu ni za mene, grem pa drugam! — danes ne drži več. Danes je delavec takorekoč prikovan na mesto, kjer dela. Zakaj gorje, če danes delavec delo izgubi, zakaj težko ali pa sploh ga ne dobi več.

Kako dobro se zavedajo podjetniki tega položaja in kako ga izrabljajo, vedo le tisti delavski zastopniki, kateri imajo z njimi opraviti. Kaj pa hočete, nič ne morete, povsod je še slabše; tako govori danes vsak podjetnik, če se posreduje pri njem za delavstvo. Med tem pa že obenem odreja, kako bo delavstvo še hujše izkoriščal. Delavstvo pa v svoji nezavednosti in neorganiziranosti klo-

ne hrbet in gara ter ustvarja vedno več in več, dokler se vsled izčrpanosti ne zgrudi. Tak je dejanski položaj našega delavstva.

Res je, da se peščica organiziranega delavstva, ki se zaveda svojega položaja, bori za zboljšanje. In poleg tega mu je pa še glavna opora indiferentnost in neorganiziranost velike množine delavstva, tako da je borba organiziranih za zboljšanje položaja silno otežkočena. Pa ne samo to; če pogledamo n. pr. samo statistiko rudarske organizacije, potem se jasno vidi vse zlo nezavednosti in radi nerazumevanja nestalnost v prepričanju našega delavstva. Zakaj, če bi vsi tisti rudarji imeli prepričanje in svojo razredno stanovsko zavest, to je, da bi vedeli, zakaj so kdaj v organizacijo vstopili, potem bi n. pr. Zveza rudarjev Jugoslavije že morala imeti nad 20.000 članov.

Ta sam primer med rudarji (med drugimi delovnimi sloji našega na-

roda pa tudi ni nič boljše, op. pisca) nam kaže, kako veliko pomanjkanje samostojnega prepričanja in stanovsko razredne zavesti je še v našem delavstvu. Iz tega se pa tudi vidi, da vsa dosedanja meščanska vzgoja, pa bodisi z verskega ali nacionalnega stališča ni imela za delovno ljudstvo prav nobenega drugega uspeha, kakor to, za kar so ga vzgojitelji hoteli imeti, to je za hlapce, kar je tudi naš pokojni Ivan Cankar s tako upravičenostjo trdil, ko je rekel: »Slovinci smo narod hlapcev.«

Zatorej, če je bilo kdaj potreba, je danes še večja, da tisti, ki to težko zlo na našem delovnem ljudstvu vidimo in sočutimo, z vso močjo glasu naše organizirane moči zakličemo vsemu ostalemu delavstvu od prvega do zadnjega obrata: Več delavskega ponosa; več odpornosti; manj hlapčevskega duha, manj egoizma in več solidarnosti in veliko, veliko več zavesti vam je treba.

Berdajs Jože:

Vajeniški domovi na Dunaju.

Skrbstveni urad vajencev pri zveznem ministrstvu za socialno skrbstvo je prevzel s 1. oktobrom 1927 vajeniške domove dunajske občine in dunajskega šolskega sveta za nadaljevalno šolstvo v upravo. Po doseženem sporazumu so zavodi ostali v nadaljnjem lastništvu dunajske občine in fonda za nadaljevalno šolstvo, samostojno vodstvo istih pa preide na skrbstveni urad za vajence, ki jih bo vodil z lastnim osobljem in na lasten račun. Prevzete so bile tudi dolžnosti od mestne občine in dunajskega šolskega sveta za nadaljevalno šolstvo prideljenih vajencev proti primernemu prispevku za oskrbo in vajenci prevzeti v zavod za oskrbo. Oskrbeni stroški se delno krijejo tudi od vajencev samih. Ako se vajenec dobro obnaša, prejme za časa bivanja v domu od zavoda — dokler traja učna doba — tedensko primeren znesek za zabavo in razvedrilo.

Leta 1882 se je s podporo gosp. Petra Sonettyja in njegove soproge Karoline po mestni občini Dunaj odprl v VIII. okraju, Josefstädterstrasse 95—97, največji dunajski zavod za vajence. Do leta 1926 je služil izključno kot zavetišče osirotelih otrok in se je v letu 1927 preoblikoval v zavod za vajence. S smotreno

opredelitvijo prostorov je bilo omogočeno prenočevanje 250 vajencem. Stavba je zgrajena v obliki podkve, s parkom in vrtom v sredini; okna skoraj vseh spalnic so obrnjena v park, kar je izredno primerno. V pritličju in v I. nadstropju je upravna pisarna, slavnostna dvorana, kuhinja, jedilnica, garderoba, kopalnica, bolniška in ambulatna soba, v zgornjih nadstropjih so pa spalnice, ki se uporabljajo samo v času počitka. Na vrtu je igrišče, prostor za namizne in družabne igre, knjižnica, kakor tudi radio sprejemna postaja, ki je speljana v vse prostore. Vse te institucije služijo v svrhu izobrazbe in zabave vajencev. Tudi za kinematografska in skioptična predvajanja je preskrbljeno. Vodstvo plavalnih, telovadnih in turističnih skupin skrbi za telesno okrepitev vajencev in v to svrhu izrablja sleherni prosti čas. Za časa toplih dni se obeduje na vrtu, ki je sicer najljubši kotiček vajencev. Točno 50 let že služi ta stavba najrevnejšim izmed revnih — ubogi in osiroteli mladini. Težka je naloga, mladini nadomestiti starše. Dolžnost vodstva je, da nudi vajencem veselo, radosti polno mladost in da jih usmeri na pravo pot življenja.

Vajeniški dom v IX. okraju, Ca-

Splošna delavska zveza Jugoslavije.

V nedeljo, dne 2. t. m., se je vršila v Ljubljani oblastna konferenca Splošne delavske zveze za celo Slovenijo. Bili so navzoči delegati iz vseh podružnic, ki jih je v Sloveniji 17, predsednik centrale s. Haramina, zastopnik centrale »Svobode« s. dr. Jelenec, zastopnik delavskega tiska s. Mlinar in zastopnik Strokovne komisije s. Vuk.

O poteku konference ne bomo govorili. Pripomnimo samo to, da je potekla v živahnih razpravah in pozitivnih sklepih. Pokazala je, da so podružnice Splošne delavske zveze organizacijsko-disciplinirane, zavedne in v njih je globok čut solidarnosti, socialnosti in človečanskega dostojanstva. Člani se zavedajo, kaj so in njihove besede in delovanje ni samo na zunaj, za druge osebe, nego usmerjeno v nje same. Dokaz naj navedem samo to, da so v mnogih tovarnah sklenili vsi, da rajše, kakor bi pustili reducirat osoblje, soglašajo s skrajšanim delom, da celo, nekoliko boljše situirani (z bajtico, z majhnim posevom njive) so rajši vzeli brezplačni dopust, samo da oni, ki ničesar nimajo, vsaj nekoliko zaslužijo.

To je v dejanju izvajan nauk marksizma.

Tu podajamo poročilo o podružnicah in stanju članstva, da tudi drugi vidijo razvoj Splošne delavske zveze v Sloveniji, katere tajnik je s. Jakomin.

Agitacija.

V pretečenem poslovnem letu, je tajništvo prejelo 856, odposlalo pa 742 do-

pisov. Skupaj 1598 dopisov in raznih vlog, poleg tega pa večje število okrožnic na vse podružnice.

Članstvo prejema dvakrat mesečno list »Delavec«, v katerega pod posebno rubriko objavlja svoja poročila tajništvo, podružnice in članstvo.

Poleg agitacije potom korespondence in tiska pa je bila tudi osebna agitacija zelo živahna. V tem času (od zadnje konference) smo obdržali 124 sestankov in zborovanj, pri katerih je bil zastopnik oblastnega odbora odnosno tajništva. Poleg tega pa so podružnice same obdržale veliko sestankov in zborovanj.

Omeniti moramo, da nam je bila še uspešnejša agitacija za povzdigo naših podružnic in članstva precej otežkočena. Naše članstvo in zaupniki so vztrajali in se vključ v vrši naša agitacija, daš omejeno. Mi smo tu in še več nas je.

Naše akcije (delo za izboljšanje delavskega položaja).

Težka gospodarska kriza, ki je objela vso našo industrijo, je prinesla veliko brezposelnost in poslabšanje delavskega položaja. Podjetniki so to izrabili in navalili na celi črti na znižanje plač, ki so itak skrajno nizke. Pri takem položaju ni bilo misliti na akcije za zvišanje plač, pač pa smo morali na celi črti braniti, kar smo dosegli prejšnja leta.

V tekstilni industriji

kjer so plače itak najslabše, so skušali podjetniki izvesti znižanje plač na ta način, da podaljšujejo delovni čas, marsikje pa so plače tudi direktno znižali. Morali smo se radi tega boriti na celi črti za ohranitev 8-urnega delovnega časa. Celotno vrsto obratov smo prijavili Inšpekciji dela, ker se dela po 10 in tudi več ur dnevno brez vsakega tozadevnega dovoljenja.

V Jugobruni, v Kranju, smo s posebno spomenico na podjetje, srezko načelstvo, bansko upravo, protestirali proti znižavanju plač, proti predolgemu delovnemu času, ter proti neznošnim razmeram, ki v tem podjetju vladajo. Razni inozemski priganjaci delavstvo celo pretepavajo. Izvršili smo potom Delavske zbornice več intervencij, zadnje čase pa je Inšpekcija dela ter Delavska zbornica vršila preiskavo in je proti podjetju uvedeno kazensko postopanje. Ni

mного boljše niti po drugih tekstilnih tovarnah v Kranju.

V veliki tekstilni tovarni Glanzmann in Gassner v Tržiču je maja meseca letošnje-ga leta grozila splošna brezposelnost, ker je podjetje nameravalo obrat popolnoma ustaviti, ker ni moglo nabaviti potrebnih deviz. Imeli smo v Tržiču s podružnico in obratnimi zaupniki konferenco in smo izvršili potrebne priprave, če do tega pride. Delavski zaupniki so z Delavsko zbornico posredovali na merodajnih mestih in se je tako odvrnila nevarnost, da bi bilo čez 4000 delavstva z družinskimi člani brez kruha.

Prav tako so Mauthnerjeve tekstilne tovarne in predilnice v Litiji in Sv. Pavlu reducirale veliko število delavstva. Tudi tu se je posredovalo in največjo bedo preprečilo.

Po tekstilnih tovarnah v Mariboru je prav tako velik nered tako glede delovnega časa, kakor ostalega službenega razmerja. Naša tamkajšnja podružnica si je mnogo prizadevala, da pripelje tekstilno delavstvo v organizacijo in da te razmere polagoma izboljša. Več tekstilnih obratov se je prijavilo Inšpekciji dela. Izvršilo se je več intervencij radi teh razmer in odpuščenja delavskih ali organizacijskih zaupnikov. V podjetju Braun je izbruhnila stavka radi znižanja plač. Najslabše so razmere v tekstilnih tovarnah »Zelenko« in pri Doctor in Drug.

Ker se ne plačuje čezurno delo, se je v Mariboru pokrenila velika akcija, da se nadure, oziroma poviške za nadure iztoži. Tožbe so se vršile v velikem obsegu, tako, da so hoteli podjetniki napraviti z našimi organizacijami nekaj dogovor radi izplačevanja čezurnega dela. Tozadevno se je vršila v Mariboru med delavskimi zaupniki, Delavsko zbornico, našo organizacijo in zvezo industrijev in podjetnikov v Mariboru konferenca, ki pa ni rodila nikakega rezultata, ker se ne more zakonitih določil z nikakim dogovorom razveljaviti.

V Kočevju smo imeli silno veliko posla s tamkajšnje tekstilarno Kočevje. Delovni pogoji in razmere v tem podjetju so bile neznošne. Stavili smo zahteve po izboljšanju plač, zahtevali kolektivno pogodbo, delovni red, osemurnik itd. Vršilo se je več razprav in celo vrsto intervencij. Končno smo bili primorani ustaviti delo iz protesta. Po pol-dnevni stavki smo dosegli 10% povišanje

plač, uveljavili 8 urnik ter napravili pismen sporazum. Z mnogimi tožbami za nadurno delo smo izvojevali plačevanje 50% poviška za čezurno delo. Dosegli smo celo neko odškodnino za vse delavce za nadurno delo za nazaj, čeprav v manjšem znesku. Vse to pa ni dolgo trajalo, ker je delavstvo premalo zavedno in je začelo zapuščati organizacijo. Vkljub temu pa smo tamkajšnje razmere le vsaj za malenkost izboljšali. Tovarna je letos spomladi stala dvakrat po mesec dni in je bilo delavstvo brez dela.

Radi slabih razmer smo posredovali tudi v pletilni tovarni v Polzeli. Radi odpustov delavk je Delavska zbornica posredovala tudi v Pletilni tovarni Hribar v Ljubljani.

V tekstilni tovarni Beer-Hribnik v Tacnu pod Smarno goro smo vložili spomenico po izboljšanju plač in se je vsaj deloma izboljšanje tudi izvršilo.

V tovarni plišev in zameta v Ljubljani (Eifler) smo si mnogo prizadevali, da se uredi delovni čas. Prijavili smo podjetje oblasti, vendar pa je v tem podjetju delavstvo samo krivo, da nima urejenega delovnega časa. Delovni red smo dosegli.

Ko govorimo o delovanju našega saveza za delavstvo

kemične industrije,

naj omenimo najprej napore naše organizacije za rešitev in ureditev vsled brezposelnosti katastrofalnega položaja steklarskega delavstva. Vsled pomanjkanja dela je bila ustavitve vseh steklarskih tovarn v celi državi izvršena. Podjetje je odpovedalo kolektivno pogodbo in napovedalo ponovno redukcijo plač za 34%. Organizirali smo obrambno akcijo. Zainteresirali smo o položaju steklarskega delavstva oblast in vse merodajne činitelje. Izposlovali smo, da se je ob navzočnosti treh ministrstev vršila velika anketa, ki naj prouči položaj steklarske industrije in išče sredstev za pomagane steklarskemu delavstvu. Anketa se je vršila 14. in 15. januarja v Beogradu. Vršila se je radi kolektivne pogodbe in proti znižanju plač cela vrsta razprav in intervencij v Ljubljani, Hrastniku, Rogaski Slatini, Zagrebu in Beogradu. Po 4 do 7 mesečni brezposelnosti, ko se je delno zopet pričelo obratovati, smo obnovili kolektivno pogodbo in preprečili znižanje plač od 34 na 12%.

nisingasse 2, je bil sezidan leta 1857 kot mestni občinski urad, kasneje je služil kot šola in je bil leta 1925 od šolskega sveta (nadaljevalnega šolstva) preurejen za vajeiški dom. Posebna prednost tega doma je izredno ugodna lega stavbe in vseh notranjih prostorov, ki omogočajo dober pregled in hitro posredovanje pri vseh eventualnih dogodkih in izključuje kakršnekoli nered.

V pritličju se nahaja upravna pisarna, velika jedilnica (istočasno slavnostna dvorana), kuhinja s plinsko kurjavo in kopalnica s prhami in kadmi, ker se vsak vajenec očisti, preden prisede k mizi.

V XV. okraju Märzstrasse 10 je dunajski šolski svet za nadaljevalno šolstvo sezidal leta 1926 nov vajeiški dom, obsegajoč štiri nadstropja, pritličje in podpritličje in visok razgledni stolp, raz katerega se nudi očarujoč razgled preko celega Dunaja; v II., III. in IV. nadstropju se nahaja po 6 spalnic, v vsaki je prostora za 16 vajencev. Dalje se nahaja tam še po 6 kopalnic, 6 oblačilnic in 6 toaletnih sobic s prostorom za snaženje čevljev. V I. nadstropju se nahaja jedilnica, bolniška soba, glasbena soba in delovna soba. V pritličju je pisarna in kuhinja, v podpritličju pa kopalnica s toplo vodo, več sob in različnih shramb.

V domu biva 96 vajencev, slabih noma sirot in takih, ki vsled večjih razmer ne morejo biti v oskrbi starišev ali sorodnikov. Nadzorstvo je v rokah treh prefektov.

V domu je vse urejeno tako, da služi koristnemu in uspešnemu razvoju mladine. Za šport je na razpolago prostorna telovadnica in več kopalnic, za skupne izlete pa dobijo gojenci majhen prispevek v denarju. V zimski dobi se tedensko vrše predavanja iz raznih znanosti in vsako nedeljo skupen izlet. Od časa do časa se vrše dramski večeri s sodelovanjem vajencev samih, ki imajo tudi svoj orkester. Pri predavanjih, izletih, gledaliških večerih, športnih prireditvah sodelujejo izključno le vajenci.

V bivši domobranski vojašnici v V. okraju, Stelberggasse 42, je odprl 1. junija 1924 dunajski šolski svet za nadaljevalno šolstvo vajeiški dom, katerega je leta 1927 prevzel v vodstvo skrbstveni vajeiški urad. V pritličju prednjega stavbnega dela se nahaja lična jedilnica in delovna soba, poleg nje je kuhinja. Nadalje so tu še bolniška soba, sprejemna soba, shramba za živila in šivalna soba. V vohu v dom se nahaja kopalnica z mrzlo in toplo vodo, ki omogoča gojencem takoj po vstopu v dom očistiti se po končanem delu. V zadnjem delu stavbe sta dve prostorni spalnici s 50 jeklenimi posteljami, ki so opremljene z žičnim vložkom in žimnico. Poleg postelje ima vsak vajenec okusno nočno omarico s kovčegom. Poleg spalnice je še kopalnica s straniščem in prostorom za čiščenje čevljev. K spalnici je priključena tudi soba za osebo, kojemu je poverjeno stalno nadzorstvo gojencev.

deli za to, pa je bilo v Sokolskem domu na neki prireditvi, kjer so javno napadali nekega takega tipa, ki je v rangu nekakega predelavca. Čudno, da imajo ljudje take značaje. Ta neki je bil nekje na jugu, menda v Skoplju, pa je pisal svojemu šefu inženirju, kako nizke plače da so menda tam doli, da menda tam delavci zaslužijo samo po 16 Din na dan. Seveda je to pismo razžalo takoj na direkccijo, da ga bodo ob prvi priliki kakih intervencij nezadovoljstva dobili pod nos zaupniki. Mi iz tega ne delamo nobenega vprašanja, vidno pa je, kako antisocialen postaja dandanes ta svet. Podjetniki na eni strani skoro neomejeno izkoriščajo delavstvo, in jim potem na tak način krepko pomagajo še taki janičari; to je kulturni škandal in prispevajo najnižjih instinktov beštij s hijenskim nagonom. Ime tega moža bomo sicer za danes zamolčali, vsekakor pa ne maramo delati krivice komurkoli. To je eden, katerega so oni, ki je vedno med njimi, sami obsodili. Za nas pa je tak slučaj žalosten pojav, ki kaže, kako daleč padejo ljudje, kateri nikdar nimajo resnega pouka o socialnih vprašanjih, narodnost pa je pri njih le osebna korist in tako postajajo taki tipi v resnici pravi narodni izdajalci. Mi pa, ki se sicer ne bahaemo z monopolom jugoslovenstva, to jugoslovenstvo praktično izvajamo že nad deset let, da skupaj z organiziranimi kovinarji v Srbiji in Bosni že leta žrtvujemo tisoče, da pridobimo te uboge sotrpine na jugu za skupni pokret, da jih dvignemo in jim izboljšamo položaj. In kadar gremo mi na jug, obešamo na veliki zvon to, kar je dobrega pri nas, slabo zamolčimo in nikdar ne prinašamo semkaj takih vesti podjetnikom na nos, da bi potem iz njih kovali obrambo proti delavstvu, kakor je to napravil ta tip, in se nam na vseh razpravah očita, kako morejo tam in tu na jugu delavci izhajati in navajajo razne zasluge. Kam vodi tak položaj na jugu, je delavstvu jasno. Mi smo poklicani, da mu pomagamo na noge, ne pa, da njegovo gorje prinašamo kot vzgled, kako so podjetniki tudi pri nas antisocialni. Ta mož naj bi bil pisal tudi to svojemu šefu, da so bili tam na jugu časi, ko je moral kmet za enega kovača posojila koncem leta plačati 12 Din obresti itd., dalje naj bi bil pisal, kako ogromne so gomile padlih junakov, katere je pomorila vojska podivjanih iz šefove domovine. Pisal naj bi bil o invalidih in strašnih ranah, ki še tam zijajo. A seveda, to bi šefu ne bilo po volji. Pa to samo tako, da se zapiše. Saj šef-tujec navsezadnje ni kriv, če ima take pedoliznike. Pa pustimo to, vsak si naj nadaljnje komentarje napravi sam.

Za nas ne sme obstojati vprašanje, koliko slabše je kje drugje. Vemo, da ne moremo zahtevati nemogoče stvari. Ali če vemo, da ima eno podjetje možnost na podlagi svoje konjunkturi in dobička našim zahtevam zadostiti, je naša sveta pravica, da si uveljavimo svoj delež z vsemi dopustnimi in razpoložljivimi sredstvi. Da ostanemo specijelno pri našem podjetju Kranjski industrijski družbi, moramo izreči svojo obsodbo tudi še v tem, da je podjetje ukinilo deset let postoječo obrtno šolo za vajence tovarn KID in da je podjetje na dopis organizacije odgovorilo, da take šole ne more več vzdrževati, ker preveč stane. Tako torej! Mi naj bomo večno odvisni od tujezemskih specijalistov in profesoristov in mojstrov? Ne! Proti temu odgovoru bomo vložili pritožbo na banksko upravo v Ljubljano potom sreskega načelstva in tudi direktno na pristojno ministrstvo. Istotako nam je

bratovski skladnici pa bodo potekla in razumljivo je, da misleč gledamo črno v bodočnost zime, ki prihaja. Sleherni kovinar bo moral razumeti, da ne smemo stati brezbržno nasproti temu vprašanju, kajti, kje naj v današnjem času naš človek išče dela, kam naj gre, vse zaman, v naših razmerah nepreskrbljenosti za brezposelnost so delavci, pahnjeni v brezposelnost, obsojeni dobesedno na pogin. En izhod se mora najti iz tega. Pri nas se ne sme posnemati industrijsko razvite države, kakor to delajo naši podjetniki brezbržno, češ, zakaj pa gre drugod. Nočejo pa slišati, kaj se je v teh državah vse podvezelo za zaščito brezposelnih. Ogabno se že hoče izrabljati to križo in vse gorje zvrčati na rame delavstva. Da bi bila pa Gologota še večja, smo doživeli še to, da imamo razne hlapčevske tipe, ki imajo sicer polna usta jugoslovenstva, izdajsko pa se vedoma s prirujenim suženjstvom prerivajo do svojih šefov-tuincev-Nemcev, kakor je bil sledeč slučaj. Mi bi ne ve-

Delavski žepni koledar

za leto 1933.

Tudi letos izda Strokovna komisija za Slovenijo Delavski žepni koledar za leto 1933.

Izšel bo koncem tega meseca.

Kdor še ni sporočil, koliko izvodov naj mu pošljemo v razprodajo, naj stori takoj. Tiska se ga namreč samo omejeno število. Če zamudnikom ne bomo mogli ustreči, bodo sami krivi.

Koledar bo stal 10 Din. 9 Din se odražuna Strokovni komisiji, 1 Din ostane prodajalcu.

Uredništvo Del. žep. koledarja.

podjetje odklonilo, da bi se dajalo zopet delavstvu cenejši premog, ako bi že drva morali plačevati po dnevnih cenah. Ja, seveda, nič za delavstvo ne bo, ako bodo morali zaupniki takorekoč le prosjati. Noben bogatin ne da od svojega dobička ničesar prostovoljno. Da pač le tedaj, ako ga sila organiziranega delavstva v složni solidarnosti in nezlomljivi disciplini in veri v moč skupnosti do tega prisili. Zadne čase pa so se tudi še vedno dobro organizirani naši člani pustili preveč begati od raznih kibicev, posebno od onih, kateri so v najodločilnejši borbi Jeseničanov vsem skočili v hrbet. Pa so tudi še drugi tihi čeljaši, nekateri celo člani, ki mislijo, da delavstvu največ koristijo, ako z vsemi proteleomisti slabijo ugled in moč organizacije s tem, da z vednimi osebnimi sovražstvi lopajo po aktivnih zaupnikih. Zavedno delavstvo v naših vrstah ne bo nasledilo takim početjem. Težke šole ima že za seboj, kam vodi bratomorstvo. Največ pa se je vodila ta borba proti naši organizaciji s strani krščanskih socialistov in jo še vodijo. Toda ne iz kakih načelnih, taktičnih strokovnih vprašanj, temveč iz čisto navadnega političnega sovražstva, katerega je že svoječasnno zanetila jeseniška duhovščina. To ve vsak in vendar se najdejo še vedno ljudje, ki vsem raznim klerikalnim intrigam nasledajo. Pa tudi narodni socialisti so zadnje čase postali tihi zaveznihi podcenjevanja zaslug Saveza Metalških Radnika Jugoslavije, ki si jih je pridobil za interese kovinarjev KID.

Naš boj gre naprej. Nedeljski shod je jasno pokazal, da je med nami zasidrana organizacija, katere ne bo zrušil noben vihar tajnih sil. Zaupniški zbor ostaja aktiven, velike zapreke stojijo pred nami. Toda zadnje volitve v bratovsko skladnico, za katere najmanj nismo vodili nobene agitacije, so najjačji dokaz volje in vztrajnosti naših članov. Dobili smo 62 delegatov. Narodni socialisti niso niti kandidirali. Krščanski socialisti pa so v vseh obratih dosegli z ostanki 24 delegatov, pa to le radi nepoučenosti enega dela našega članstva v nekaterih obratih.

STROKOVNI VESTNIK.

KOVINARJI.

Jesenice.

Tedni so minevali, kakor dnevi in že je hladna jesen zopet tu. Kakor mora nas tlačiti nekaj še nerešenih vprašanj, najglavnejše med njimi pa je vprašanje, ali bo prenehalo odpuščanje delavstva v bodoče ali ne. Organizacija SMRJ. je zadnje mesece dan za dnevom potom svojih zaupnikov iskala izhoda in odpomoči temu, naposled je vendar uspelo, da se je zopet zaposlilo delavstvo, ki je bilo odpuščeno že 15. marca t. l. Le okoli 30 jih je še, ki niso še dobili zaposlitve. Med tem pa imamo zopet napovedano, da se odpusti nad 50 delavcev v elektrodni tovarni na Dobravi vsled pomanjkanja dela in ako se ne bo preprečilo napoved KID, da se sprejeti delavci, okoli 160, po preteku štirih tednov zopet odpuste, če ne bo dela, tedaj bomo imeli kar naenkrat zopet nad 250 delavcev brezposelnih. Sredstva za brezposelne podpore pri krajevni

Po paryesečnem delnem obratovanju je zopet nastala brezposelnost. V Hrastniku se dela tako, da pride vsaki delavec mesečno na 6 šihov. Treba je omeniti tu veliko solidarnost steklarskega delavstva, ko rajši vsi trpe in dobe na mesec po nekaj šihov, kakor da bi pustili svoje kolege reducirati.

Ta za steklarsko delavstvo brezupen položaj pa podjetje izrablja in zopet krši pogodbo itd.

V Kemični tovarni v Hrastniku smo izvršili potom Delavske zbornice par intervencij radi znižanja plač in delovnega časa ter plačevanja čezurnega dela. Vkljub temu pa so se plače znižale nad 10%. Avgusta meseca se je vršila s strani banske uprave sklicana anketa radi pokojninskega fonda delavstva tega podjetja. Podjetje je hotelo fond likvidirati ter ni v fond sprejemalo nanovo vstopivših delavcev. Ker so bili samo nekateri starejši delavci člani tega fonda, je bilo premo sredstev za izplačevanje pokojnin. Stavili smo predlog, da se ima v fond vključiti vse delavstvo, ki je v podjetju zaposleno in da podjetje v fond plačuje večji prispevek.

Kemična tovarna v Mostah je početkom tega leta ustavila obratovanje. Delavstvo je bilo 3 in pol meseca brezposelno. Podjetje je izigralo delavski podporni fond, napovedalo 20% znižanje plač. Dvignili smo svoj protest in smo na razpravi in intervencijah znižanje plač vsaj deloma omilili.

V tovarni gumija »Semperit« v Kranju je pričelo kršiti kolektivno pogodbo podjetje in se je hotelo pogodbe iznebiti. Izdelali smo nov predlog za novo kolektivno pogodbo. Po dolgotrajnih posredovanjih in razpravah se nam je posrečilo obnoviti in deloma izboljšati staro kolektivno pogodbo. Mnogo naporov je bilo tudi za to, da smo odbili delovni red, kakršnega je hotelo podjetje delavstvu usiliti. Radi kolektivne pogodbe smo stopili v stik z organizacijami delavstva istega podjetja v Avstriji in Česlovaški. Tamkajšnji sodrugi so nam dali rade volje na razpolago kolektivne pogodbe, kakršne obstoje pri njih.

V tovarni za dušik v Rušah se je položaj za delavstvo silno poslabšal. Podjetje je nad polovico delavstva reduciralo. Večkratne intervencije, ki so se vršile, niso mogle drugega napraviti, kakor da se je obdržalo v delu one, ki so odvisni izključno od tovarniškega zaslužka in da se je skraj-

šal delovni čas, da je tako ostalo več delavstva v poslu.

Kemična tovarna v Celju je 15. marca ustavila svoj obrat in odpustila, razen par čuvajev, vse delavstvo. Tu nismo mogli ničesar napraviti. Pač pa smo izposlovali, da je podjetje naklonilo vsakemu delavcu po Din 250.— podpore. Tovarna še vedno stoji in ni nikakega izgleda na pričetek obratovanja.

V cementni tovarni v Trbovljah se je napovedala redukcija plač. Zahtevali smo, da se plače ne znižajo in da se za cementne delavce sklene posebna od rudarjev ločena kolektivna pogodba ter da prispeva podjetje enak del kakor delavstvo v njih pokojninski fond. Znižanje plač se je deloma preprečilo. Posebne pogodbe se ni doseglo, pač pa se je doseglo, da plačuje podjetje 1½% višine delavskega zaslužka v pokojninski fond delavcev, ker do tedaj ni ničesar prispevalo. Plačevanje tega prispevka vrši podjetje od početka tega leta.

Cementarna v Mojstrani, ki jo je kupila TPD, še vedno ne obratuje in je na to tudi prav malo izgleda.

V papirni industriji je vsled pomanjkanja dela prav tako prišlo do velikih redukcij. Papirnice Vevče, Medvode-Gorčane so svoj obrat precej skrcile. Večje število delavstva je bilo odpuščenega, deloma pa se nahaja na dopustu. Organizacija je stavila potrebne predloge in zahteve tako glede delovnega časa kakor dopustov.

Sladkogorska tovarna lepenke in papirja, ki je zaposlovala 300 delavcev, jih zaposluje še okrog 80. Deloma so bili odpuščeni, v glavnem pa se nahaja delavstvo na dopustih. S posredovanjem smo dosegli, da se je delavstvo menjavalo tako, da so delali eni 14 dni, drugi zopet drugi. Zadnje čase je prišla tovarna v prisilno poravnano. Ker dolguje podjetje delavstvu na neizplačanem zaslužku okrog 280.000 Din, smo nujno posredovali in osigurali izplačilo delavskih mezd.

V Čeršaku — tovarna lepenke — je prav tako delavstvo bilo nad 7 mesecev brez posla. Tudi tu smo intervenirali in dosegli, da se je, v kolikor je bilo še zaposlenih, obdržalo v delu one, ki so zaslužka najbolj potrebni.

Tovarna Zeschko v Ljubljani, ki izdeluje papirnate vreče, je pol leta obratovala samo s polovico delavstva. Izposlovali smo,

da se je delavstvo med tem časom zamejnalo, da so tako bili vsi enako prizadeti.

Usnjarska industrija, ki je prav tako po krizi zelo prizadeta, je skoro polovico svojega delavstva reducirala.

Velike tovarne Pollak v Ljubljani, Kranju in na Vrhniki so poleg tega prišle v konkuz in je skoro vse delavstvo odpuščeno. Znižalo se je seveda od 10 do 20% tudi plače. V Kranju in Ljubljani, kjer imamo organizirano delavstvo, smo reševali, kar smo mogli. V Kranju so delavci pokazali lepo solidarnost, ker so rajši zahtevali in pristali na skrajšanje delovnega časa in na dopuste, samo da so še vsi pravzaprav v evidenci kot zaposleni delavci.

V Sošanju — tovarna Voschnagg — se dela z zelo zmanjšanim delavskim staležem. Dne 31. julija 1931 smo imeli v podjetju razpravo, ker je napovedalo nad 20-odstotno znižanje plač. Rešili smo nekaj 10% in se najnižje plače kakor tudi plače ženskam ni nič reduciralo. V kolikor nam je znano, se je znižalo plače ponovno pozneje, vendar naša podružnica ni o tem ničesar obvestila in ni pokazalo delavstvo nikakega odpora.

Delavstvo čevljarstva tovarne Krisper v Ljubljani je stopilo v divjo stavko v jeseni 1931. leta. Stavka je za propadla, ker ni bilo delavstvo organizirano. Plače so tudi tu bile znižane za nad 10%.

Tovarna usnja Potočnik v Slovenjgradcu je odpuščala skoro vse delavstvo, radi česar je naša podružnica tam prestala poslovati.

Granitolonna in kamnoseška industrija v Ribnici na Pohorju in Josipdolu je prav tako že leta 1931 znižala delavstvu plače. Prišlo je med delavstvom in podjetjem do sporov in je bilo vse delavstvo odpuščeno. Posredovalo se je in se v glavnem odpuste preprečilo. To delavstvo je tedaj šele začelo upostavljati svojo organizacijo. Lansko leto za božič pa je podjetje Röss in Drug ponovno napovedalo znižanje plač, s posredovanjem smo takrat znižanje preprečili. V letošnjem letu je znižanje ponovno to podjetje poskušalo in je faktično bilo znižanje vkljub našemu posredovanju tudi izvršeno za 10%. 5 odstotkov smo tedaj rešili. Podjetje Röss je v zadnjem času pričelo odpuščati funkcionarje organizacije in obratne zaupnike. Odpuščen je bil za malenkost predsednik naše tamkajšnje podružnice in

obratni zaupnik, ker je posredoval proti 10 urnemu delovnemu času. Intervencija radi odpusta predsednika je bila brezuspešna, dočim pa je zadeva radi odpuščenega zaupnika še v teku.

Pri tem podjetju nameravamo vložiti predlog za kolektivno pogodbo.

Granitolonna podjetje, Milan Lenarčič tudi je deloma obratuje in je v zadnjem času skušalo znižati plače in vpeljati za vse delavstvo akordna dela.

Kamenolom Erlih v Čezlaku pri Ploplnici obratuje v zelo skrcenem obsegu.

Za delavstvo občinskih podjetij v Mariboru je naša podružnica izdelala predlog za uvedbo delavskega pokojninskega sklada in ga predložila na merodajno mesto. Naši sodrugi, ki so v tamkajšnjem občinskem odboru, so o tem predmetu pokrenili debato, zadeva je še v teku.

Tudi za delavstvo stavbinske stroke je naš savez izvršil pomembna posredovanja. Stavbeno podjetje Slavec v Kranju ni delavstvu izplačalo mezd, posredovali smo in zadevo uredili. V Ljubljani smo sodelovali pri večih razpravah radi kolektivne pogodbe za stavbinsko delavstvo. Vsled trdovratnosti podjetnikov do kolektivne pogodbe še ni prišlo.

Za delavstvo krznarske stroke v Ljubljani smo rešili osemurni delovni čas.

Volitve delavskih zaupnikov.

Za leto 1932 smo izvedli v 42 obratih delavske obratne zaupnike in je bilo izvoljenih 190 zaupnikov in 190 namestnikov.

V Jugobruni v Kranju so volitve bile razveljavljene in so se vršile ponovne volitve. Izvoljeni so bili samo naši sodrugi.

V mnogih krajih so bili delavski obratni zaupniki radi vršenja svoje funkcije preganjani in odpuščani. Odpuščenim zaupnikom smo nudili preko Delavske zbornice pomoč in pravno zaščito.

Naše kulturno udejstvovanje.

Ker obstoji za izobraževanje delavstva posebna naša kulturna organizacija »Svoboda«, smo vsepovsod, kjer »Svoboda« obstoji, sodelovali v teh kulturnih organizacijah. Pri tem so se zlasti udeleževali člani naših podružnic v Rogoški Slatini in Kranju. Poleg tega pa smo po podružnicah prirejali razna predavanja o delavskih zaščitnih zakonih.

Zaupniki in člani! Nas vse mora obvladovati zavest, da se bo na Jesenicah izboljšalo ali ubranilo le ono, kar homo mi z našo organizirano silo zaščitili. Zavest nas mora obvladovati, da smo mi, ki edini zmoremo in moramo odločiti o naši usodi. Na delo! Poživite organizacijo! Dvignimo znova zavest v vseh, ki so nasledili raznim lažem zadnjih časov, da je le potom naše močne enotne organizacije postavljena meja izkoriščanja in steber gospodarskega in kulturnega napredka. Naprej! Glave kvišku! Organizirani smo zato, da vodimo boj proti nevednosti in izkoriščanju.

Črni dan za jeseniške kovinarje. Za del jeseniških kovinarjev je bil četrtek, dne 15. septembra 1932, črni dan, kajti izgubili so tega dne zaradi šestmesečne brezposelnosti vsa pri Bratovski skladišči že pridobljena leta za pokojnino, oz. starostno zavarovanje, za bolniško, nezgodno in invalidno zavarovanje. Brez vsake odškodnine so mnogi mladi fantje izgubili, dve, tri do petletne prispevke, oni pa, ki so bili zaradi znanih dogodkov odpuščeni tudi po več letih, so izgubili še celo več. Nameščencem pri Bratovski skladiščnici se godi na ta način velika in nezasluzena krivica, ki so jo zlasti občutili rudarji. Treba bo iti na boj za spremembo te krivične določbe pravilnika, če ne bo — kakor je upati — prinesel novi pravilnik, oz. zakon o Bratovskih skladiščnicah, ki bo v kratkem izšel, izboljšanje v tem oziru. V današnjih časih, ko je brezposelnost vsakdanji pojav in je zaradi prenatrpanosti delovnega trga nova zaposlitev toliko težja, če ne sploh nemogoča, je taka izguba let za delavca dvakrat tako težek udarec kakor v normalnih razmerah. Dovoliti bi se moralo, da se z malenkostno priznavalnino ohrani delavcu pridobljena leta tudi v naprej, ali pa da se mu izplačajo vse vplačane premije z obrestni vred. Saj v 99 odst. ni delavčeva krivda, da ne more ostati nadalje zavarovan in pozneje rentnik, zato tudi ni njegova dolžnost, da pomaga zbirati premijske rezerve. Od odpravnine bi bilo odšteti tudi ev. že nudeno pomoč članu, da bi ne bilo od takega člana tudi nobene izgube, če že ne sme biti dobička. Če Pokojninski zavod in druga starostna zavarovanja nudijo možnost ohranitve let s priznavalnino ali odpravnino, bi jo morale tudi Bratovske skladiščnice, ki so zavarovalne institucije še vse bolj siromašnih delov delavstva (vsaj dandanes) kakor pa ostale.

ZAHVALA.

Podpisani Jernej Zupet se najiskrenejše zahvaljujem vsem onim sodrugom, ki so v moji nezgodi in boleznih priskočili na pomoč in prispevali v sodružni solidarnosti znesek 172 Din. Hvala Vam in živela sodružnost.

Jernej Zupet.

STROJNE TOVARNE. Kolektivna pogodba stoji pred podpisom. Videti je, da bo podpisana le zato, ker je strokovna organizacija, Savez Metalstkih Radnika Jugoslavije, žilava in odločna. Kovinarji strojnih tovarn in livarn so stari kader razredne strokovne organizacije in rezultat je, da bo kolektivna pogodba podpisana. Če bi bili pa vsi delavci v strojnih tovarnah organizirani v močni, žilavi strokovni organizaciji SMR., bi pogodba že bila podpisana. O tej zadevi več prihodnjic.

ŽIVILCI.

Peki Maribor.

Na splošno željo odbornikov je priredila podružnica živilcev v soboto, dne 24. septembra, ob sodelovanju pevskega in tamburaškega odseka v društveni dvorani interni družinski večer. Prireditev je bila častno obiskana, prišlo je mnogo žena in svojecev, prisostvovala pa je zanimivemu večeru tudi večina voditeljev mariborskega delavskega pokreta. Svoj prihod je obljubil stari bорец za delavske pravice, sedanji graški župan sodrug Muchitsch. Prišel pa ni sam, spremljal ga je več vplivnih sodrugov iz Avstrije. Ko so prispeli mili nam gostje v dvorano, jim je zadonela v pozdrav mogočna proletarska pesem »Delavski pozdrav«, a vrli tamburaš pod spretnim vodstvom so zaigrali koračnico. Iskreno dobrodoščilo je izrekel gostom sodrug Klinar, predsednik podružnice. Nato se je oglašal sodrug Muchitsch ter med drugim dejal: Zelo rad pridem med vas, sodrugi živežari, veže me staro poznanstvo iz mojih mladih dni, ko smo upostavili vašo podružnico. Z veseljem in ponosom lahko ugotavljam, da naš trud ni bil zaman, razvili ste kljub vašim mizernim razmeram močno delavsko postojanko, ki je ponos delavskemu pokretu Jugoslavije, zato pozdravljeni, sodrugi! Gromoviti aplavz navzočih je bil dokaz, da so vsi navzoči razumeli v srce segajoče besede velikega buditelja.

Prireditev pa ni bila namenjena zgolj medsebojnemu spoznavanju članov. Bila je predvsem namenjena agilnemu sodrugu Bratuš Martinu, predsedniku pevskega odseka in pomočnikskega zbora, ki je bil ta dan deležen velike počastitve podružnice. Članstvo ve ceniti delo pridnih, odgovornih sodrugov, med temi je gotovo sodrug Bratuša, ki ne pozna meje požrtvovalnosti za koristi članov. Zaveda se predvsem, da je le v izobrazbi napredek človeštva, zato mu je pošteno vodstvo pevskega odseka, stebra organizacije, prva poglavitna skrb. Vidimo ga vedno in povsod, kadar ga kliče proletarska dolžnost, tako na čelu pomočnikskega zbora in organizacije. Priljubljen in spoštovan je od vseh vsled svojega nesebičnega delovanja, zato mu je poklonila podružnica lepo izdelano diplomo, na kateri blešči delavsko geslo »Bod' delu čast in oblast«. Sodrug Bratuša! Naj ti bo poklonjena priznanica v vzpodbudo in veselje za nadaljnje

delovanje v procvit in napredek živilske stroke, a Tvoji dragi ženi dokaz, da delaš le, kar Ti velevala delavska zavest.

Po oficijelnem delu se je razvila neprijetna zabava, pevci so peli, tamburaši igrali, da je bilo veselje poslušati. Resnico je zadela sodružica, ko je dejala: Peki so pa res kot ena velika družina.

Prireditev je zopet dokaz, da ume podružnica živilcev združiti veselo s koristnim. R.

Peki Celje.

Članski sestanek, ki se je vršil dne 18. septembra t. l., je bil tako dobro obiskan, kakor že prej dolgo ne. Ni čuda, saj nas tarejo nadloge od vseh strani, mojstri pa zidajo z našimi žulji liše in nove pekarne.

Večina mojstrov je bila kaznovana radi raznih kršitev na razne globe, ki pa niso našle še pravega uspeha, to pa radi tega, ker je že večina mojstrov, ki so bili kaznovani z globami, izplačala obresti od tistih glob, ki so jim jih morali plačati pomočniki s svojim dvanajst- do šestnajsturnim delom.

Pomočniki-trpinji, ali še vedno spite v duhu, ne vidite mojstre, kaj delajo z vami? Pogledajte se v ogledalo, ono vam bo povedalo vse. Suh, mršav tako, da še samega sebe ne spoznava. Domovina tuberkuloze.

Sodrug, ne bomo vas opominjali, kaj vam je storiti. Storite, dokler je še čas, ne vrzite metle v stran, dokler niste gotovi. Mogoče ste še mladi, pa ne čutite še prerane starosti, ki prihaja, za njo pa glad in smrt.

No, pa saj nič ni, če umre trpin, ki je bil vedno trpin. Saj mu je mojster napravil spomenik za neutrudljivo delo v svoji lastni, novo zidani pekarni. Fr.

MONOPOLCI.

Položaj delavstva, zaposlenega v monopolstkih podjetjih v Srbiji.

(Iz »Izveštaja Radničke komore«, Beograd.)

V glavnem bomo pisali o podjetjih: tobaka, cigaretne papirja in državne marnice, da tudi slovensko (ljubljsko) tobačno delavstvo dobi pregled dela v južnih krajih.

Tobačna podjetja se dele: na skladišča nepredelanega tobaka in tovarne za predelavo tobaka. Skladišča nepredelanega tobaka se nahajajo na ozemlju Severne in Južne Srbije: v Aleksincu, Nišu, Bajinoj bašti, Vranju, Skoplju, Velesu, Prilepu in Bitolju; a tovarna za predelavo v Nišu.

Delovni čas je v vseh teh podjetjih 8 ur dnevno. Čezurnega dela ni, razen v slučajih, če bi se imel tobak pokvariti, ali res neodložljivo delo, a tega se plača s 50% poviškom k navadni plači.

Primeri zaposlenja v glavnih skladiščih nepredelanega tobaka:

Delavske plače so različne: ne odražajo se po sposobnosti delavca, pač pa po dnevnih tržnih cenah in po spolu. Čeprav je »Uprava drž. monopola«, predpisala »Pravilnik«, po katerem se imajo dnevne relativno enako plačevati po vseh mestih — pri istem delu enako za ženske in moške — uprave poedinil podjetij postopajo drugače in razume se — na škodo delavstva. To posebno velja za šefe skladišč nepredelanega tobaka. Oni se pri odrejanju dnevnice ne ravnajo po predpisu »Pravilnika«, pač pa po tržnih cenah gotovih mest. A ker je kriza napravila splošno brezposelnost in je dovolj delavcev na ponudbo, se šefi podjetij s tem okoristijo in plačujejo od leta do leta nižje dnevnice. Tako v enem podjetju ženska prične dobivati 14 Din plače, v drugem 16, v tretjem 18 Din dnevno; moški 18, v drugem 20, v tretjem 22 Din dnevne plače, katera se potem viša pri ženskah na 18—22 Din dnevno, a moška na 24—30 Din dnevno.

Vprašalo se je: Zakaj tako plačujejo? Šefi odgovarjajo: »E, pa to je sezonsko delo, a štedenje je interes države!«

Take krivice bi se morale vsekakor opustiti. Posebno pa za ta sezonska dela, ker se itak v teh skladiščih nepredelanega tobaka ne dela več kot 5 do 7 mesecev v letu. Radi tega se mora potem ta mizerna plača še stvarno preploviti.

Poleg drugih se jim godi še ena krivica in ta je: nikdar ni siguren delavec, kateri je delal v eni sezoni, da bo zopet v drugi sprejet v delo. Mnogokrat se zgodi, da priučen delavec ni sprejet v delo, ker ga šef ne sprejme, pač pa popolnoma v tobačni stroki — neizučeni.

Delovni pogoji v tovarni tobaka v Nišu.

V tobačni tovarni v Nišu najdemo dobre in slabe pogoje za delo.

Dobri so v higijenskem (zdravstvenem) pogledu. Nasprotno od stare tovarne, kjer so bili tesni, ponekod vlažni in brez prave svetlobe in kjer so od tobačnega prahu propadali organi za dihanje — prostori, kjer se je včasih delavstvo naravnost peklo — je nova tovarna v higijenskem pogledu — naravnost izvrstno izdelana. Vsi oddelki so dovolj veliki in s primerno dvostransko solčno svetlobo, a tobačni prah stalno vsestavajo moderno instalirani ventilatorji. Pozimi se vsa odeljenja segrevajo s centralno kurjavo ali samo do mere, da ni pretoplo, kar bi vplivalo na tobak. Na vseh strojih so varnostne naprave, katere čuvajo, da se delavci ne poškodujejo. Odtod so v tej tovarni poškodbe delavstva izvedene na minimum. Napravljeno je tudi kopališče, v katerem se delavstvo dvakrat tedensko obvezno okopje — brezplačno in med delovnim časom. Poleg tega, ker je tovarna 2 km oddaljena od mesta, je urejena kolektivna kuhinja za samce, a za ostale, kateri nosijo od doma hrano, napravljena velika jedilnica. Za dojenčke delavk-mater je napravljeno

dnevno zavetišče z dojiljami. Delavke-mate lahko med delovnim časom po nekolikokrat dopoldne in popoldne doje svoje otroke, ne da se jim ta čas odbije od plače. Zidana je tudi ambulanta in posebna mala bolnica za izredne slučaje.

S higijenske strani je torej tovarna prvovrstno urejena in potrebno bi bilo, da si jo vzamejo za vzgled v higijenskem pogledu ostala industrijska podjetja v Srbiji (pa tudi pri nas v Ljubljani, bi lahko storili isto gotovi podjetniki).

Delavske plače pa so majhne. Ženske dnevnicke so od 22 do 30 Din. Preko tega nima niti 20% delavcev-delavk dnevnih plač. Plače moških se dele na: kvalificirane, pol- in nekvalificirane delavce. Kvalificirani delavci imajo od 36—50 Din; polkvalificirani od 28—40, a nekvalificirani od 24—32 Din dnevno. (To je bilo še pred odvzemom 10%.) Izjeme, naravno, so pa v vseh treh grupah delavstva. To so, ali oni s posebnim strokovnim znanjem, ali pa oni, kateri so v tovarni po 15, 20 ali več let, pa so bili še pred vojno v demontirani beograjski tovarni tobaka zaposleni.

Višina plač je prilagojena predpisom pravilnika, kateri deli delavce na: stalne, privremene in sezonske, poleg tega pa še po letih zaposlenja. Stalnim delavcem-delavkam garantira pravilnik neko stalnost in malo penzijo (miloščino), katera pa zavisi od ocen in razpoloženja šefov napram delavcu.

Pri osnutku tega »Pravilnika« je Savez monopolstkih delavcev-delavk Jugoslavije in beograjska Delavska zbornica (isto so zahtevale tudi ostale) stavila svoje predloge, da bi bil mnogo boljši, dvakrat so stavili svoje predloge, toda ni se upoštevalo — iz osnutka se je pa točno uvidelo, da bo monopolstko delavstvo več izgubilo kot pridobilo.

Ko je bil »pravilnik« od Uprave drž. monopola definitivno rešen in službeno objavljen — se je monopolstko delavstvo, ko je bilo o tem obveščeno — izreкло za »pravilnik«, misleč, da se bo dal potem popravljati, dasi je »Savez monopolstkih delavcev-delavk Jugoslavije« opozarjal, da to ne bo mogoče — kajti zakon je zakon (popraviti se je dal le v toliko, da smo 10% izgubili).

Tako so se tudi v Nišu prilagodili temu »Pravilniku«.

Razmere v delavnici cigaretne papirja v Beogradu.

Kakor delavstvo v Nišu, tako je tudi delavstvo te tovarne sprejelo »Pravilnik«. Zato so bile dnevnicke s sprejetjem reducirane in napravljene po »Pravilniku« tobačnega delavstva. Koliko je vredna stalnost delavstva po tem »Pravilniku«, se najbolje vidi iz tega, ko je bilo meseca julija 1932 odpovedano preko 200 delavkam in delavcem (na intervencijo »Saveza radnika monopolstkih preduzeća i p. h. u Jugoslaviji« se je redukcija znižala na manjše število delavcev).

Bili so reducirani oni, kateri spadajo v grupo »privremeni« in sezonskih delavcev, ali veliko število njih bi že moralo biti prevedeno v grupo »stalnih« po številu let, kar pa ni bilo napravljeno.

(Dalje prihodnjic.)

Kultura.

Svoboda, septemberska številka, je izšla nekoliko tanjša, kakor navadno. Ali vzrok zato ne tiči v tiskarni, ne pri uredništvu. Leep poučne razprave so morale, žal, izostati, ker so bile pisane za današnje čase. Vendar je ostalo čtivo prav dobro.

Literatura, 9. številka, prinaša celo vrsto kratkih in dobrih razprav in črtic.

Delavski oder »Svobode« v Ljubljani je otvoril letošnjo sezono s premijero »Dobri vojak Švejk poseže v svetovno vojno«. Priredil je to burko Ferdo Delak po Haškovem romanu »Pustolovščine dobrega vojaka Švejka«, po Haškovem »Prašvejku« in gledaliških fragmentih o Švejku ter z uporabo dramatisacije Maxa Broda in Hansa Reimanna. Predstava je bila sijajno obiskana, igra uprizorjena izborna, vzbujala je salve smeha in pokazala yso nelepoto in zlokobnost imperialističnih vojn, vso laž oznanjujoče

krilatice: Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe. — »Delavski oder Svobode« obeta za prvo polovico sezone sledeča dela domačih avtorjev: Cankar: »Hlapec Jernej«; Leskovec: »Dva bregova« (priredil Ferdo Delak); Jalen: »Bratje«; Remec: »Magda«; Cerkenjenik: »Kdo je kriv?« (krstna predstava); Jurančič: »Stara pravda« (krstna predstava). Tuje avtorje zastopajo: Zuckmeyer: »Kopeniški stotnik«; Galsworthy: »Borba«; Capek: »Rur« (predelava Ljubivoj Ravnikar); Langer: »Periferija«; Sinclair: »Pojoči krokerji«; Schönherr: »Ptički brez gnezda« (vprizorjeno po študiju »Delavskega odra«). Otroške predstave: Oton Zupančič: »Ciciban« (prireditev Ferdo Delak); Kästner: »Emil in detektivi« (prireditev Ferdo Delak). V drugi polovici sezone se nam pa obeta nov Cankar, Gorkij, Gogolj, Zola, Wolf in kot krstna predstava novo delo J. Jalna. »Delavski oder Svobode«, ki stopa letos v svojo prvo sezono, bo predvsem vprizorjal domača dela in najmarkantnejša dela iz svetovne literature.

OTVORITEV DELAVSKIH PROSVETNIH VEČEROV. V sredo, dne 12. oktobra 1932, ob 20. uri priredi »Svoboda« in »Zarja« v Ljubljani v Delavski zbornici svoj 1. letošnji delavski prosvetni večer.

Nastopi znameniti delavski pevski zbor »Svobode« iz Celja, s 45 pevcov. Zapel bo slovenske umetne in narodne pesmi ter več ruskih pesmi, kakor: »Dvanajst razbojnikov«, »Ej uhnem« in »Sarafan«.

Sopranistka Štefanija Vukova zapoje arijo iz »Pikove dame« in za ta večer od skladatelja Skorpika komponirano Mile Klopčičevo pesem: »Otrok sprašuje«, ki je lepa delavska-rudarska pesem. Operni pevec Janko zapoje arijo Figara iz opere »Seviljski brivci«. Delavska godba »Zarja« zaigra več lepih komadov. Ferdo Delak pa bo predaval »Delavstvo in kultura«.

Večer bo nadvse lep. Vstopnice se dobe v Strokovni komisiji. Pridite vsi na ta Vaš večer.

Črnogorci v pravljicah in anekdotah. Mičun M. Pavičević je napisal lepo knjigo »Črnogorci v pravljicah in anekdotah«, predgovor pa je napisal dr. Ivo Politeo. V teh pravljicah in anekdotah se zrcali vse življenje in nehanje Črnogorcev, njihova duševnost in miselnost. Zato je knjiga zabavna in tudi prav poučna. Naroča se: M. M. Pavičević, Zagreb, Gregorova 3.

Kako vzgojim svojo deco. »Žena in dom«, znana ženska revija v Ljubljani, je izdala lepo knjigo znane pisateljice Milice Stupanove iz Maribora, »Kako vzgojim svojo deco«. To je prva slovenska knjiga, ki temeljito obravnava vprašanje moderne vzgoje otrok. Zato jo priporočamo vsakomur, da si jo naroči pri upravi »Žena in dom«, Ljubljana, Dalmatinova ul. 10. Stane za nenarodne »Žena in dom« 30 Din, za naročnice pa 6.20 Din. Uredništvo bo še letos izdalo 5 praktičnih knjig, in sicer: »Za pridne roke — šivanje«; R. Cerling: »Vzgoja za zakon«; D. K. Petrič: »Naše zdravje« in »Gospodinjstvi koledar za l. 1933«. — Vse te knjige dobe naročnice »Žene in doma« za 32 Din.

»Svijet« — oktoberske številke, prinašajo prav lepe slike in poročila. Izhaja v Zagrebu vsak teden.

»IDEAL«

KEMIČNA ČISTILNICA OBLEK ETC. PARNA PRALNICA.

Tovarna: Rudnik. — Sprejemnica: Ljubljana, Kongresni trg 3, Miklošičeva 6.

MEDIČ-ZANKL

TOVARNE OLJA, FIRNEŽA, LAKOV IN BARV

LJUBLJANA,
LASTNIK FRANJO MEDIČ

tovarne v Domžalah, Ljubljani in Medvodah; podružnica, skladišče, odn. ekspozitura v Novem Sadu, Mariboru in Beogradu.

Laneno olje, firnež, laki, barve, kit in v to stroko spadajoče blago po solidnih cenah.